

Tandsten och tandlossning

Per Bransell är veterinär och driver Vettris Veterinärklinik i Falun. Han har sedan ca 10 år inriktat sig på tandvård för hundar och katter. Han kommer framöver att skriva i Westienytt om olika aspekter av tänder och tandvård för tidningen.

Tandsten

Munhålan är en mycket gynnsam miljö för bakterier. När bakterierna växer till på tandytan bildas tillsammans med proteiner i saliven en bakteriehinna på

tand. Denna hinna kallas plack. Om inte placken bort mineraliseras den och bildar de hårda beläggningar som kallas tandsten. Plack och tandsten som ligger mot tandköttskanten ger upphov till tandköttsinflammation (gingivit),

Precis som på människa finns det en stor individvariation hur stora problemen med tandsten och tandköttsinflammation är. Vissa hundar får knappt tandsten under hela livet medan andra redan som unga har kraftiga beläggningar och en ilsken tandköttsinflammation. Ska man generalisera gäller att små hundar har mer problem än större raser och problemen ökar med åldern.

Vissa hundar kan få en väldigt kraftig inflammation i munslemhinnan utan knappt ha några beläggningar alls. I sådana fall kan man likna det vid en allergisk reaktion där immunförsvaret i munnen överreagerar på normalfloran av bakterier. Specifika infektioner i munnen är ovanliga. Det finns flera hundra bakteriesorter i munnen som kan växa till och orsaka problem när slemhinnan irriteras eller skadas.

Tandlossning

Tandköttsinflammation är första steget mot tandlossning (parodontit). Parodontit är den absolut vanligaste tandsjukdomen hos hund.

När plack och bakterier ansamlas vid tandköttskanten uppkommer en inflammation i

tandköttsfickan. Tandköttsfickan är en 2-3mm djup fickbildning mellan tanden och slemhinnan. Inflammationen förvärras av om det ligger tandsten mot tandköttskanten som stänger in processen. Inflammationen kan förstöra de ligament som fäster tanden i käkbenen och "krypa" längs roten. Tandens blir gradvis mer rörlig och kan lossna helt. Ligament som har förstörts kan inte växa tillbaka.

Parodontit är en kronisk inflammation som belastar kroppen som helhet genom att bakterier och inflammatoriska ämnen sprids via blodet. På människa finns ett påvisat samband mellan parodontit och hjärt- och kärlsjukdom.

Tecken på tandlossning

Dålig andedräkt kan, men inte alltid, vara ett tecken på begynnande parodontit. I mer uppenbara fall kan man se blottade tandhalsar och känna lösa tänder. Sjukdomen kommer ofta smygande under lång tid utan att ge några påtagliga symtom.

Blödande tandkött, tandsten och illaluktande andedräkt är symtom som man skall ta på allvar.

Förebyggande behandling hemma

För att få sjukdomens förlopp att stanna av är det mycket viktigt att försöka hålla tandköttet friskt. Detta bör göras dagligen.

Tandborstning är det enda som verkligen hjälper till för att slippa tandlossning. Speciella foder, tuggpinnar med mera kan ses som komplement, men inte som en lösning på problemet.

Lämplig utrusning:

Man kan till att börja med att ta lite gasväv som man snurrar runt fingret eller en peelingvante. Placket är mjukt och lossnar lätt. Det finns många sorters tandborstar, man kan t.ex använda barntandborstar. Borsten ska vara mjuk.

Det viktigaste är att man kommer åt utan alltför mycket besvär för hund och ägare.

Tandkräm behövs egentligen inte men är en sorts belöning till hunden. Den smakar gott och innehåller även slipmedel som kan bidra till rengöringen. Det är viktigt att inte använda sin egen tandkräm som innehåller fluor och triclosan. Det kan vara skadligt för hunden. Det finns även geler med klorhexidin som man kan användas för att minska bakteriemängden och därmed inflammationen i tandköttet.

Steg 1

Vänj hunden varsamt att man är i munnen. Börja försiktigt på utsidan i överkäken. Det är viktigt att använda små gnuggande rörelser och vinkla borsten mot tandköttskanten.

Detta upprepas dagligen.

Steg 2

När detta fungerar bra kan man även försöka borsta insidan. Då håller man med ett grepp

över nosen och tar tummen upp i gommen, då öppnar hunden munnen och man kan komma åt insidan.

Behandling hos veterinären

Vid en munsanering tar man under narkos bort tandsten, plack samt tänder som sitter löst eller på annat sätt bedöms vara ett större problem om de får vara kvar än om de tas bort. Det är viktigt att även den plack och tandsten som sitter under tandköttskanten avlägsnas. Tänder med tandlossning behöver inte heller vara rörliga. På tänder med två eller tre rötter kan en rot vara inflammerad, medan den andra sitter fast och gör att tanden känns stabil. I sådana lägen är tandröntgen ett bra hjälpmedel.

En avvägning mellan veterinär och djurägare är också vilka möjligheterna till hemvård är. Med en hund som är lätt att hantera och en engagerad djurägare som kan hålla rent kan man "spara" på tänder med viss grad av paradontit

En fråga som ofta kommer upp är om hunden kommer att kunna äta efter att tänder tagits bort. En bidragande orsak till omfattande tandlossning är ofta att hunden för länge sedan slutat använda sina dåliga tänder utan sväljer maten hel eller tuggar på de tänder som inte är skadade. Den kommer att ha mindre problem i munnen utan tänder som rör på sig, har inflammerade rötter osv.

Till sist – hemtandvård är inte alltid lätt.

Jag är medveten om att på vissa hundar går det bara inte. Men, när vi har en behandlingsmetod som har garanterad effekt och är nästan gratis är det absolut värt att försöka, med en viss envishet. Och det är bättre att göra någonting än ingenting alls. Hellre borsta bara framtänder än inte alls, om det inte går att komma åt baktill. Hellre använda tuggpinnar än inget alls om man inte får komma åt munnen. Som jag brukar säga till de som försöker men inte når hela vägen fram: "Det hade sett mycket sämre ut om du inte gjort något alls!"

Leg.vet Per Bransell

Specialist i hundens och kattens sjukdomar

Vettris Falun

www.vettris.se/falun